

СІМЕЙНЕ ПРАВО, ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

УДК 347.61/.64

В. І. Труба

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН

У статті розглянуто проблеми сімейних правовідносин, проблеми визначення підстав виникнення сімейних правовідносин.

Ключові слова: сімейні правовідносини, подружжя, сім'я, брак, суб'єктний склад.

Правовідносини є однією з основних категорій права взагалі і сімейного права зокрема. Категорією спірною, навколо визначення структури, змісту, а також основних ознак якої немає єдності в науковій літературі.

Основу вчення про правовідносини складають праці дореволюційних вчених, зокрема теоретичні курси В. Ф. Тарановського [1], Г. Ф. Шершеневича [2], Н. М. Коркунова [3], праці радянських вчених — Р. Й. Халфіної [4], Я. М. Магазинера [5], Ю. К. Толстого [6], О. С. Йоффе [7], сучасних науковців — Л. А. Чеговадзе [8], В. С. Толстого [9]. До визначення окремих видів сімейних правовідносин звертаються науковці майже всіх досліджень, присвячених вивченню конкретних сімейно-правових відносин. Однак комплексних праць, присвячених поняттю сімейних правовідносин, небагато, серед них визначними є роботи радянських вчених [10–17].

Законодавство України змінюється, змінюється правова регламентація суб'єктного складу сімейних правовідносин, змісту суб'єктивних прав і юридичних обов'язків учасників сімейних правовідносин, що потребує наукового осмислення і обґрунтування. Метою цієї статті є розглянути сімейні правовідносини, як врегульовані нормою права суспільні відносини, висвітлити основні проблеми визначення підстав виникнення сімейних правовідносин, окреслити коло учасників сімейних правовідносин.

В теорії права склалося визначення правовідносин, як суспільних зв'язків, які виникають на підставі норм права, учасники яких мають суб'єктивні права і юридичні обов'язки, забезпечені державою (або — сторони яких пов'язані взаємними юридичними правами і обов'язками, які

охороняються державою). Правовідносини є головною ланкою механізму правового регулювання, основним способом реалізації права [18–21]. Загальна теорія права розробляє проблему правовідносин через категорії суб'єкта, об'єкта і змісту. Прийнято вважати, що вказані категорії є необхідними структурними елементами будь-яких правовідносин.

Сімейні правовідносини виникають в результаті впливу сімейно-правових норм на суспільні відносини, що ними регулюються. Виникненню сімейних правовідносин передують видання норм, які регулюють дані суспільні відносини (нормативні передумови); наділення суб'єктів правоздатністю, що дозволяє їм бути носіями прав і обов'язків, передбачених в правових нормах (правосуб'єктні передумови); наявність відповідних юридичних фактів, з якими норми пов'язують виникнення даних правовідносин (юридико-фактичні передумови) [22, с. 81].

В юридичній літературі до розуміння сімейних правовідносин підходять по-різному. Так, І. В. Жилінкова зазначає, що “традиційним є широке розуміння поняття “сімейні правовідносини”. Воно включає: а) правовідносини між членами сім'ї (внутрішні сімейні правовідносини); б) правовідносини, які визнаються сімейними, хоча вони виникають за межами сім'ї (зовнішні сімейні правовідносини)” [23, с. 47]. При цьому внутрішніми сімейними правовідносинами вважаються ті, що виникають між членами однієї сім'ї, наприклад, відносини між подружжям, батьками та дітьми, які проживають однією сім'єю, пов'язані спільним побутом та взаємними правами та обов'язками. Зовнішніми — правовідносини між особами, які складали сім'ю раніше, або взагалі не були членами однієї сім'ї, однак пов'язані такими правами та обов'язками, які за своєю суттю є сімейними. Це аліментні правовідносини колишнього подружжя, правовідносини між дитиною та одним із батьків, з яким дитина разом ніколи не проживала, правовідносини між онуками та бабою, дідом, які не проживають разом, тощо [23, с. 47–48]. Ми приєднуємося до висловленої І. В. Жилінковою думки про те, що сімейними в повному розумінні можна назвати лише першу групу правовідносин — правовідносини членів сім'ї. Відносини, які виникають за межами сім'ї, можна вважати сімейними певною мірою умовно [23, с. 47].

Однією з причин, які зумовлюють складність визначення поняття сімейних правовідносин за вітчизняним законодавством, а також їх елемента — суб'єктів сімейних правовідносин, є те, що за СК України поняття сім'ї та її складу трактується досить широко і неоднозначно. Так, ч. 2 ст. 3 СК України встановлює, що сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. Я. М. Шевченко справедливо піддавала критиці це визначення: “...коли говориш про те, що “сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права й обов'язки” (ст. 3 СК), в уявленні виникає щось на кшталт комунальної квартири. Спільне проживання і спільний побут, власне, можуть стосуватися будь-якої групи людей, які прихильно ставляться один до одного, але ці люди можуть і не бути пов'язаними сімейними зв'язками. Що ж до взаємних прав та обов'язків, то їх характер

взагалі може бути найрізноманітнішим. Так, з огляду на заподіяння шкоди такі права й обов'язки можуть мати заподіювач шкоди і потерпілий, але сім'ї, родинних зв'язків це ніяк не стосується" [24, с. 5–6].

Одночасна наявність трьох елементів, покладених в основу правового визначення поняття "сім'я", а саме: 1) особи, які спільно проживають, 2) пов'язані спільним побутом, 3) мають взаємні права та обов'язки, — в житті не завжди може спостерігатися. Так, особи, які спільно проживають, можуть не складати сім'ю у випадку проживання в одному житловому приміщенні матері чоловіка, який помер, і жінки цього померлого чоловіка. Проживаючи спільно, вони можуть вести окремо побутове господарство, а взаємних прав взагалі не мають. І, навіть у разі, якщо й пов'язані спільним побутом, сім'єю можуть не вважати як самі себе, так і відповідно до норм галузевого законодавства. До того ж ч. 3 ст. 3 СК України закріплено, що права члена сім'ї має одинока особа.

Сімейний кодекс закріплює досить широке коло учасників сімейних відносин (ст. 2 СК України), врегульовуючи сімейні особисті немайнові та майнові відносини між: подружжям; батьками та дітьми; усиновлювачами та усиновленими; між матір'ю та батьком дитини щодо її виховання, розвитку та утримання; між бабою, дідом, прабабою, прадідом та внуками, правнуками рідними братами та сестрами; мачухою, вітчимом та падчеркою, пасинком; іншими членами сім'ї, визначеними у ньому. А цими іншими членами сім'ї, судячи з ч. 4 ст. 3 СК, яка встановлює, що сім'я створюється на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, а також на інших підставах, не заборонених законом і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства, може бути будь-хто.

Щодо названого положення ч. 4 ст. 3 СК Я. М. Шевченко пише, що воно встановлює "безмежно розмите і невиразне поняття для шляхів створення сім'ї, вказуючи, що вона створюється на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, а також на інших підставах, не заборонених законом, і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства. Які це можуть бути підстави, можна лише здогадуватися, але, безумовно, до справжніх сімейних відносин (шлюб, кровна спорідненість, усиновлення) вони ніякого відношення не мають" [24, с. 6]. Сама ж З. В. Ромовська пояснює, що поняття сім'ї, наведене в СК, виходить з основних ознак сім'ї, якими вона вважає спільне проживання, а також наділення членів сім'ї цілою системою прав та обов'язків, які зумовлені саме їхнім спільним проживанням [25, с. 19–20]. Як відомо, класичними підставами для визначення поняття "сім'я" в сімейному праві вважається шлюб, кровна спорідненість, усиновлення.

Складності у визначенні членства в сім'ї, а звідси й поняття сімейних правовідносин додає те, що за чинним сімейним законодавством правові наслідки майнового характеру має спільне проживання чоловіка та жінки, які не перебувають у шлюбі між собою (ст. 74, 91 СК України). До прийняття нового СК України фактична поведінка чоловіка та жінки безвідносно до норми права не вважалася сімейними або шлюбними правовідносинами. Слід погодитися з І. В. Жилінковою, яка пише, що запроваджуючи

такі норми, “законодавець намагається надати юридичного визначення відносинам, які реально існують і більш того — мають широке розповсюдження... це спроба нормативного упорядкування відносин, які до цього часу розвивалися стихійно” [26, с. 19]. Слід також погодитися з нею, що в СК ця ідея не набула завершеного вигляду.

На нашу думку, розширення змісту терміну “сім’я” видається необґрунтованим, призводить до втрати науковим терміном належної йому суворості, визначеності і як наслідок — до проблем і спорів при правозатосуванні. Зауважимо, що ми проти необґрунтованого розширення змісту терміну “сім’я” саме в сімейному праві. Що стосується інших галузей права та законодавства (наприклад, фінансового, житлового, права соціального забезпечення тощо), де членство в сім’ї безпосередньо пов’язане із соціальним і правовим захистом членів сім’ї працівників окремих професій, де за основу беруться інші, ніж у сімейному праві, критерії віднесення до членів сім’ї (зокрема, місце і час проживання того чи іншого члена сім’ї, джерела утримання тощо), то тут зміст поняття “сім’я” є іншим, коло членів сім’ї, є значно ширшим. Ознаки, притаманні учасникам сімейних відносин в інших галузях права, не підпадають під загальні характеристики суб’єктів сімейного права.

Сімейні правовідносини залежно від притаманних їм ознак можна класифікувати на декілька груп.

Відповідно до змісту прав та обов’язків, які пов’язують суб’єктів сімейних правовідносин, правовідносини поділяються на особисті немайнові та майнові сімейні правовідносини. Хоча така позиція заперечувалася Є. М. Ворожейкіним, який стверджував, що думка про одночасне існування між подружжям цілої серії правовідносин — особистих немайнових, майнових є помилковою, і вважав, що між подружжям існують лише одні, шлюбні (подружні) правовідносини, які включають сукупність прав і обов’язків подружжя: особистих, з приводу спільної власності, зі взаємного матеріального утримання. Шлюбні (подружні) правовідносини виникають з укладенням шлюбу і припиняються з припиненням шлюбу. Вони є різновидом сімейних правовідносин [14, с. 94–95]. Не заперечуючи проти того, що шлюбні (подружні) правовідносини є різновидом сімейних правовідносин, водночас вважаємо, що це не виключає їх поділу на особисті немайнові та майнові.

Наведена позиція Є. М. Ворожейкіна щодо невизнання існування між подружжям особистих немайнових, майнових правовідносин, пояснюється, зокрема, сучасною йому політико-правовою ідеологією, яка, заперечуючи право власності, закріплювала безумовну рівноправність подружжя і не передбачала існування шлюбного договору. На цю та інші слабкі сторони позиції зверталася увага в сучасних публікаціях [27, с. 18].

Відповідно до підстав, з якими законодавство пов’язує виникнення сімейних правовідносин, відрізняють правовідносини, які виникають зі шлюбу, спорідненості, усиновлення. Деякі автори сюди відносять й інші підстави, наприклад С. О. Муратова — інші форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування [28, с. 39–40], Б. М. Гонгалюк — відносини з опі-

ки та піклування, прийняття дітей на виховання [29, с. 11], Ю. С. Червоний — опіку та піклування і, навіть, патронат [30, с. 9, 22, 376], що видається досить спірним. На обґрунтування цього скажемо таке.

Сімейні правовідносини відрізняються низкою особливостей. Для них характерний чітко визначений суб'єктний склад. Як правило, сімейні правовідносини носять триваючий характер, що дозволяє дитині постійно отримувати необхідну охорону і захист своїх прав і інтересів. У сімейних правовідносинах відсутня така риса як вартісність, яка має значення, хоча і не визначальне, у відносинах при влаштуванні дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Підґрунтям відносин в сімейному праві можна назвати взаємність, але вона також не має визначального значення. Законодавець поширює обов'язки з утримання батьків тільки на повнолітніх дітей і тільки за наявності спеціальних умов. Тим часом, обов'язки батьків існують завжди і носять безумовний характер. Що стосується взаємності прав та обов'язків між дітьми з одного боку, і повнолітніми особами, які взяли на виховання та утримання в свої сім'ї дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, з іншого, то тут таких "взаємозаліків" не існує. У відносинах з опіки та піклування, а також таких формах влаштування дітей як дитячий будинок сімейного типу, прийомна сім'я, патронат тільки одна сторона є зобов'язаним суб'єктом, тільки опікуни, піклувальники, батьки-вихователі, прийомні батьки, патронатні вихователі у цих відносинах своєю поведінкою можуть порушити або ж виконати обов'язок. Натомість підопічні їм особи, стосовно яких має відбутися названа поведінка, виступають тільки об'єктом такої поведінки, наділені тільки правами. У підопічних осіб відсутній обов'язок утримання (аліментування) осіб, які ними опікувалися в результаті виконання покладених на них державою повноважень.

Таким чином, віднесення правовідносин з влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування (крім, звичайно, усиновлення), а також відносин з опіки та піклування до сімейних є дещо сумнівним, що опосередковано доводять автори зазначених положень (С. О. Муратова, Б. М. Гонгало), зазначаючи, що сімейні правовідносини мають триваючий характер, їх строк не визначається, вони не мають чітко визначених часових меж [28, с. 19; 29, с. 11]. Як відомо, опіка та піклування по відношенню до дітей триває відповідно до досягнення дітьми певного віку або одужання, по відношенню до дорослих — до одужання, інші форми влаштування дітей (дитячий будинок сімейного типу, прийомна сім'я, патронат) — до досягнення дітьми повноліття, або до закінчення строку дії договору. Призначаючи опікунів та піклувальників, укладаючи договір з батьками-вихователями, прийомними батьками, патронатними вихователями, держава в особі органів державної влади або місцевого самоврядування встановлює суб'єктам зазначених правовідносин час для певних активних дій, направлених на виконання покладених на них обов'язків, здійснення певних прав тощо. При цьому в цих правовідносинах суб'єкт, як правило, може вільно обирати строки. З досягненням же дитиною, яка пов'язана з сім'єю кровною спорідненістю, усиновленням, певного віку,

пов'язуються зміни в правах і обов'язках батьків і дітей, але сімейно-правові відносини не припиняються (наприклад, продовжуються або можуть виникнути правовідносини з взаємного утримання, спадкування).

Зважаючи на це, відносини, що складаються в процесі влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, з використанням будь-якої форми, закріпленої в Розділі IV Сімейного кодексу України, крім усиновлення, не є сімейно-правовими відносинами. Ці відносини будуються на засадах домовленості між державою та особами, які беруть дитину в сім'ю на виховання та утримання. Ці відносини мають терміновий характер — тривають до досягнення особою певного віку, до поновлення батьківських прав або до появи батьків дитини, зумовлюються станом здоров'я підопічних дітей та осіб, які замінюють батьків, а також можуть припинятися у разі, коли виникли несприятливі умови для виховання дітей та спільного проживання з особами, які замінюють батьків. Особи, які беруть на себе обов'язки з утримання та виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, виконують їх на оплатних засадах.

Це ж стосується відносин, які виникають у зв'язку зі встановленням опіки та піклування щодо підопічних — повнолітніх фізичних осіб. Їх також не можна вважати сімейно-правовими — вони мають терміновий характер і пов'язуються з такими подіями, як видужання підопічної особи, поліпшення її психічного стану, припинення зловживати спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами тощо.

Стосунки між особами, які взяли в свої сім'ї для утримання та виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також між підопічними — повнолітніми фізичними особами та опікунами/піклувальниками насправді можуть складатися на кшталт сімейних. В їх основу покладені доброзичливість, любов, піклування, бажання формувати глибокі, теплі емоційні відносини з членами сім'ї, які самі по собі не тягнуть правових наслідків. Створюються так звані “квазі-сім'ї” [31, с. 110]. Квазі-сімейні відносини певною мірою можуть опосередковувати відносини сімейно-правові, наприклад, у разі переходу від таких форм влаштування дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування, як опіка та піклування, прийомна сім'я, дитячий будинок сімейного типу, патронат до усиновлення.

З точки зору підстав, з якими законодавство пов'язує виникнення сімейних правовідносин, слід також розглянути питання правового регулювання фактичних шлюбних відносин. З прийняттям СК України законодавець зробив спробу надати юридичного значення фактичним шлюбним відносинам. Як зазначає І. В. Жилінкова: “Вперше за багато років фактичне подружжя набуло прав та обов'язків, які практично співпадають за обсягом з правами та обов'язками подружжя. Принаймні така ситуація склалася в майновій сфері” [26, с. 19]. Слід погодитися з І. В. Жилінковою в тому, що в СК ідея нормативного упорядкування фактичних шлюбних відносин не набула завершеного вигляду. Складається враження, що законодавець не “ризикнув” назвати речі своїми іменами і в ст. 3 СК України прямо визнати, що сім'ю складають особи, які проживають однією сім'єю

без реєстрації шлюбу. Однак, це було б краще, ніж включати в Закон таку вкрай нечітку фразу, як “інші підстави, не заборонені законом і такі, що не суперечать моральним засадам суспільства” [26, с. 19].

На нашу думку, сучасна деформалізація шлюбу є негативним явищем. Правове визнання фактичних шлюбів знала наша країна за радянських часів, і це справедливо критикувалося сучасними науковцями, зокрема М. В. Антокольською, яка зазначає: “Паралельне існування фактичного і зареєстрованого шлюбу ні до чого, крім правової невизначеності, плутанини і підризу принципу моногамії, привести не могло. Зокрема, виникла необхідність вирішити проблему “конкуренції” між фактичним і зареєстрованим шлюбом. Невирішеним залишалося також питання про паралельне існування декількох фактичних шлюбів” [22, с. 70]. Це ж саме стосується й правового регулювання фактичних шлюбних відносин за сучасним законодавством України з однією лише обмовкою, що конкуренції між фактичним і зареєстрованим шлюбом не може бути. Першість все ж таки має надаватися зареєстрованому шлюбу. Ще Г. М. Свердлов зазначав, що мета та призначення реєстрації шлюбу зводиться не тільки до того, що є доказом наявності шлюбу, а й до того, що за допомогою такої реєстрації досягається державне визнання шлюбу [32, с. 14]. Конкуренція може існувати у разі наявності декількох фактичних шлюбів.

Однак тривале проживання жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою, а також проживання з ними їхньої дитини, не можна відносити до підстав, з якими законодавство пов’язує виникнення сімейних правовідносин. Суспільні відносини набувають форми правовідносин тільки тоді, коли вони регулюються правовими нормами. Очевидним є те, що фактичні шлюбні відносини не мають належного співвідношення з нормою права. Наявність факту тривалого проживання зазначених осіб є підставою для виникнення майнових наслідків, подібних тим, що настають у разі розірвання зареєстрованого в законному порядку шлюбу, а саме — права на утримання (відповідно до ст. 91, 76, ч. 2–4 ст. 84 ст. 86, 88 СК України).

Підсумовуючи, слід сказати, що суб’єктний склад сімейних правовідносин є недостатньо визначеним в сімейному законодавстві України, що тягне невизначеність підстав виникнення сімейних правовідносин.

Правовідносини є однією зі складних категорій сімейного права, яка потребує детального дослідження кожного з її елементів.

Література

1. Учебник энциклопедии права / Тарановский Ф. В. — Юрьев: Типография К. Маттисена, 1917. — 534 с.
2. Общая теория права / Шершеневич Г. Ф. — М.: Изд. Бр. Башмаковых, 1911. — 698 с.
3. Лекции по общей теории права / Коркунов Н. М.; Предисл.: Козлихин И. Ю. — СПб.: Юрид. центр Пресс, 2003. — 430 с.
4. Общее учение о правоотношении / Халфина Р. О. — М.: Юрид. лит., 1974. — 351 с.
5. Избранные труды по общей теории права / Магазинер Я. М.; Отв. ред.: Кравцов А. К. — СПб.: Юрид. центр Пресс, 2006. — 352 с.

6. К теории правоотношения / Толстой Ю. К. — Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1959. — 88 с.
7. Избранные труды: Правоотношение по советскому гражданскому праву. В 4-х томах. Т. 1 / Иоффе О. С. — СПб.: Юрид. центр Пресс, 2003. — 574 с.
8. Структура и состояние гражданского правоотношения. Монография / Чеговадзе Л. А. — М.: Статут, 2004. — 542 с.
9. Личные неимущественные правоотношения / Толстой В. С. — М.: Элит, 2006. — 198 с.
10. Червоный Ю. С. Общее имущество супругов по советскому праву: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. — Харьков: Изд-во Харьковского гос. ун-та, 1952. — 15 с.
11. Ромовская З. В. Личные неимущественные права граждан СССР: Понятие, виды, классификация, содержание и гражданскоправовая защита: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: спец. 712 "Гражданское право и гражданский процесс". — Киев, 1968. — 20 с.
12. Данилин В. И. Права супругов на имущество по новому советскому законодательству о браке и семье: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. — М., 1971. — 18 с.
13. Брачное правоотношение / М. Т. Оридорога; Ред. Э. А. Голобородько. — Киев: КВШ МВД СССР, 1971. — 152 с.
14. Семейные правоотношения в СССР / Ворожейкин Е. М. — М.: Юрид. лит., 1972. — 336 с.
15. Общее учение о правоотношении / Р. О. Халфина. — М.: Юрид. лит., 1974. — 351 с.
16. Реутов С. И. Юридические факты в советском семейном праве: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. — М., 1976. — 22 с.
17. Правосубъектность граждан в советском гражданском и семейном праве / Я. Р. Веберс; Латвийский государственный университет им. П. И. Стучки. — Рига: Зинатне, 1976. — 231 с.
18. Теория государства и права: Учебник для средних специальных учебных заведений / Баланик Б. Г., Журавлев М. П., Загрядский Г. В., Иванова З. Д., и др.; Под ред.: Иванова З. Д., Курицына В. М. — М.: Юрид. лит., 1986. — С. 279–281;
19. Проблемы теории государства и права. Учебник / Алексеев С. С., Дюрягин И. Я., Исаков В. Б., Корельский В. М., и др.; Под ред.: Алексеева С. С. — М.: Юрид. лит., 1987. — С. 268–270.
20. Венгеров А. Б. Теория государства и права: Учебник для юридических вузов. — 3-е изд. — М.: Юриспруденция, 2000. — С. 390–391
21. Теория государства и права: Учебн. пособие для вузов / В. Н. Хропанюк; Под ред. проф. В. Г. Стрекозова. — М.: ИКФ Омега-Л; Интерстиль, 2003. — С. 306–307.
22. Семейное право: Учебник / Антокольская М. В. — М.: Юристъ, 2003. — 333 с.
23. Сімейне право України: Підручник / Л. М. Баранова, В. І. Борисова, І. В. Жилінкова та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — 264 с.
24. Шевченко Я. М. Проблеми нового Сімейного кодексу України // Проблеми законності: Республік. міжвідомч. наук. зб. — Харків: НЮАУ ім. Я. Мудрого, 2003. — Вип. 63. — С. 4–10.
25. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар / З. В. Ромовська. — К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. — С. 19–20.
26. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар / За ред. І. В. Жилінкової. — Х.: Ксилон, 2008. — 855 с.
27. Правоотношения собственности супругов / Слепакова А. В. — М.: Статут, 2005. — 444 с.
28. Семейное право: Учебник / С. А. Муратова. — М.: Эксмо, 2004. — 448 с.
29. Семейное право: Учебник / Гонгало Б. М., Крашенинников П. В., Михеева Л. Ю., Рузакова О. А.; Под ред. П. В. Крашенинникова. — М.: Статут, 2007. — 302 с.
30. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України / За ред. Ю. С. Червоного. — К.: Істина, 2003. — С. 9, 22, 376.
31. Кузнецова И. М., Михеева Л. Ю. Сущность опеки (попечительства) как формы устройства физических лиц // Проблемы гражданского, семейного и жилищного законодательства. Сборник статей. — М.: Городец, 2005. — С. 106–116.
32. Брак и развод / Свердлов Г. М.; Отв. ред.: Серебровский В. И. — М., Л.: Изд-во АН СССР, 1949. — 147 с.

В. И. Труба

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра гражданско-правовых дисциплин
Французский бульвар, 24\26, Одесса, 65058, Украина

К ВОПРОСУ ОБ ОПРЕДЕЛЕНИИ СЕМЕЙНЫХ ПРАВООТНОШЕНИЙ

Резюме

В статье рассмотрены основные проблемы основания возникновения семейных правоотношений. Также установлено, что субъектный состав семейных правоотношений недостаточно определен в семейном законодательстве Украины, что негативно образом отражается на определении оснований возникновения семейных правоотношений.

Ключевые слова: семейные правоотношения, супруги, семья, брак, субъектный состав.

V. I. Truba

Odessa I. I. Mechnikov National University,
The Department of Civil Law Disciplines
Frantsuzskiy Boulevard 24\26, Odessa, 65058, Ukraine

REGARDING THE QUESTIONS OF DEFINING FAMILY RELATIONS

Summary

This article examines the main problems regarding the basis of origin of family relations. It also establishes that the subject bodies of family relations are not sufficiently defined in Ukrainian family law, which negatively reflects upon the definition of the basis of origin of family relations.

Key words: family relations, married couple, family, marriage, subject bodies.